

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 864862/16

בבית הדין הרבני האזורי רחובות

לפני כבוד הדיינים:

הרב ציון אשכנזי – אב"ד, הרב אליהו עמאר, הרב שמואל דומב

המבקש: פלוני

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אהובה ריגלר)

הנדון: כשרות גט שניתן בהטעיית האשה

החלטה

בהחלטה זו נדרש בית הדין לשאלת "כשרות הגט".

הרקע

בית הדין פרש בארוכה במספר החלטות את המסכת העובדתית ארוכת השנים שבין הצדדים ובכלל זה גם את הסיכומים שהביאו לידי סידור הגט.

ונסקור בקצירת האומר, את עיקרי הדברים הרלוונטיים להחלטה זו.

א. האישה הגיש 5 תביעות גירושין, ואילו האשה עמדה על דעתה כי רצונה האמיתי והכן הוא לשלום בית, והסיבה בגינה הגיש האישה את תביעת הגירושין היא קשר זוגי שרקם האישה עם אשה זרה במהלך הנישואין ואף הוליד ממנה בת.

בית הדין בחן היטב את טענות הצדדים מספר פעמים במשך השנים שהתדיינו בפניו, וקבע באופן חד וברור כי טענת האשה לשלום בית הינה כנה ואמיתית, ולאיש אין כל עילת גירושין מלבד תשוקתו לבנות בית חדש עם האשה האחרת. לפיכך, דחה בית הדין את תביעות הגירושין שוב ושוב.

יצוין עוד, כי גם אחר הבגידה הממושכת, רצונה הכנה של האשה ותקוותה היו כי האישה יעזוב את האשה הזרה וישוב לביתו זו אשתו.

ב. למרות שבית הדין קבע שאין מקום לחייב את האשה בגט, קבע בית הדין כי לאור הנתק בין הצדדים ולאור המצב שנוצר עקב בגידת האישה, כי באם ישלם האישה לאשה פיצוי כתובה כפי מה שיקבע בית הדין, ישכנע בית הדין את האשה להתגרש.

ביום 1/4/19 קבע בית הדין בהרכבו הקודם את גובה הפיצוי והכתובה בסך: 794,812 ש"ח.

ג. לאור פס"ד הנ"ל, זימן בית הדין את הצדדים לסידור גט ליום 30/4/19.

ד. אולם האשה סירבה לקבלת הגט ביום זה, בנימוק כי אם לא תקבל את הכסף קודם הגט – בסוף היא לא תקבל כלום, וזאת בהכירה את האישה ואת אופיו. מאידך, האישה טען כי אינו חייב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לתת לאשה מעבר לחלקה בחלוקת הרכוש, וכי לדעתו יש לפצות את האשה במקסימום של 50 אלף ש"ח בלבד.

ה. כמו כן, טענה ב"כ האשה בבקשתה, כי בכוונת האיש להגיש ערעור על דמי הפיצוי, ולפיכך מבקשת לקבוע את הגט אחרי עבור זמן הערעור.

ו. בית הדין שב וקבע מועד נוסף לסידור גט בין הצדדים, לאחר חלוף זמן הערעור, ליום 16/5/19.

ז. ביום 16/5/19 הופיעו הצדדים. בפתח הדיון, טענה ב"כ האשה כי יש קושי טכני בביצוע החלטת בית הדין לקבל את הסכום שקבע בית הדין, לנוכח העובדה שהאיש נמצא בהליך פשיטת רגל ויש לו חובות גדולים לנושים נוספים, ושבה על טענתה בדיון הקודם כי האשה חוששת לקבל את גיטה לפני שתקבל את מה שמגיע לה ע"פ החלטת בית הדין וזאת לנוכח אופיו של האיש, שלדבריה, אינו ישר והגון ועשוי בערמומיותו למנוע מן האשה את קבלת זכויותיה, ויש חשש כבד ואמיתי כי תצא האשה קרחת מכאן ומכאן, טענה - שהתבררה עתה כנכונה.

ח. באותו דיון - ב"כ האשה הציעה לפני בית הדין נוסחה לפתרון, שהתשלום המגיע לאשה בגין פיצוי וכתובה יהיה לו דין מזונות.

ט. לצורך כך קיים בית הדין מו"מ ארוך ומקיף עם הצדדים אשר נפרש על פני שעות רבות, לבדוק את הנתונים הרלוונטים בתיק זה, על מנת לבחון ממה נגזר הפיצוי שנקבע, לאור הנתונים שעלו, ולנוכח הסכמת האשה לוותר ולמחוק את תביעתה בהוצל"פ בסך 390,000 ש"ח בגין תביעתה לחוב (נוסף) בגין מזונות עבר - חוב שלא הוכחש ע"י האיש. לפיכך סבר בית הדין כי מן הצדק להיענות לבקשת ב"כ האשה ולהבהיר כי החיוב הינו מדין מזונות. ואף האיש הסכים לכך.

האיש ביקש כי גם חוב המזונות שישנו בפש"ר יכלל בכלל ויתורי האשה. האשה סרבה. ובסופו של דבר הסכימו הצדדים, שחוב המזונות שבפש"ר לא יכלל בחישוב.

במהלך המו"מ הבהיר בית הדין לצדדים את פרטי ההסכם והשלכותיו באר היטב יותר מפעם אחת.

עובר לחתימה על ההסכם, האיש ביקש זמן להתייעץ, ולאחר שובו לדיון הסכים לאמור.

טרם החתימה על ההסכם שב בית הדין והבהיר לצדדים שוב בצורה ברורה וחדה את מהות ההסכם ואת השלכותיו.

לאחר מכן הצדדים קבלו על הסכמתם בקניין וחתמו על ההסכם.

י. נבהיר ונדגיש כבר עתה, כי ברור שהסכמת האשה לקבל את הגט היתה רק על דעת שתקבל את מלא הפיצוי והכתובה שקבע בית הדין. בית הדין מציינ, כי אף אחר שהובטח לה, הן ע"י האיש והן ע"י בית הדין, שההסכם סגור ושהיא תקבל את הכסף במלואו, האשה בקושי רב ובעיניים דומעות הסכימה לביצוע הגט.

יא. כמו כן נבהיר ונדגיש, כי גם האיש ידע והבין היטב את ההסכם על השלכותיו המשפטיות והסכים לכך, וזאת לאחר שבית הדין הבהיר את הדברים, באר היטב, ברחל ביתך הקטנה, וגם האיש יצא להתייעץ כאמור לעיל. ברור כי הבין היטב את הדברים, והבין גם שכל הסכמת האשה להתגרש היא על דעת שתקבל את הפיצוי שנקבע.

יב. מה רבה התדהמה, כי לאחר שהבעל קיבל את מבוקשו מזה 8 שנים, להתגרש, מיד פונה הוא בחוסר תום לב לביטול ההסכמות שעל פיהן נתרצתה האשה לקבל את גיטה. ובעוד נוטל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הוא את תעודת הגירושין בידו האחת, בידו האחרת מגיש את בקשתו לביטול כל ההסכמות. כל זאת בחוסר יושר ובחוסר תום לב משווע.

יג. בית הדין ראה ועדיין רואה בחומרה רבה את התנהלות האיש ורואה בכך מעשה רמיה, וזאת לנוכח העובדה כי במסגרת המו"מ עלו וצפו השאלות המשפטיות אשר העלה האיש (ובא כחו) בהמשך, כגון: הקביעה שלפיצוי יש דין מזונות לצורך הקדמת גביה והעדפה על פי נושים אחרים. אך בית הדין לא בחינם קבע כי לפיצוי יהיה דין מזונות, אלא מפני שתמורת חלק ניכר מסכום הפיצוי וויתרה האשה על חוב מזונות כאמור למעלה בסעיף ט'. ובנוסף, נלקח בחשבון שהמזונות שנפסקו היו נמוכים ולא כיסו את דמי מזונותיה לפי כבודה. וגם ויתור האשה על זכאותה למזונות עתידיים, כמפורט בהחלטות בית הדין. והאיש היה מודע לכך, והסכים שיושת עליו הסכום של חיוב ה"מזונות" שיחוייב בגין המזונות באותו סכום של דמי הפיצוי במקום דמי הפיצוי, ופנייתו של האיש תוך שעות ספורות לביטול ההסכם הינה מעשה רמיה חמור.

(נציין כבר בשלב זה, כי בית הדין הגדול לא ראה עין בעין את הפיכת הפיצוי למזונות באופן גורף. ולפי הוראת בית הדין הגדול קבענו כי מתוך הפיצוי סך של 650,000 ש"ח יהיה לו דין מזונות. על החלטה זו לא הוגש ערעור).

בית הדין התייחס לכך בהחלטה מיום 17/6/19 כדלהלן:

"לאור סירובה רב השנים של האישה לקבלת גט, נעשה הסכם זה על מנת לרצותה, ועתה מתברר לנו, כי האיש מעולם לא התכוון לכבד את ההסכם, אלא פעל בתחבולות להשיג את מבוקשו בעורמה. זאת ועוד, טרם חתימת האיש על ההסכם הוא ביקש זמן להיוועץ, וכמובן כי ניתן לו מבוקשו, ורק לאחר ששב מההתייעצות, קיבל בקניין וחתם על ההסכם. ודי בזה להוכיח את חוסר תום הלב בבקשתו לבטל את ההסכמות."

יד. בנוסף, ברור לכל מי שהיה נוכח בעת המו"מ ובעת סידור הגט, שהסכמת האשה היתה מותנית על דעת שתקבל את הפיצוי המלא שקבע בית הדין (בהרכבו הקודם) אליו היא זכאית.

טו. לאור האמור הסיק בית הדין לענין כשרות הגט שניתן בהחלטתנו מיום 21/3/21 כדלהלן:

"לאור האמור, עולה התמונה הברורה, שהסכמת האשה להתגרש היתה קשורה ותלויה כאש בשלהבת בכך שהאיש ישלם את אשר סוכם. בפועל, האיש בערמוניות גרם לסידור גט ללא ששילם את שהתחייב. לפיכך, עוכבו נישואיהם של הצדדים עד שיוכרע האם הגט כשר או לא.

אך סוגיית כשרות הגט לא ניתנת לבירור מלא בשלב זה, כל עוד לא הסתיימו הדיונים בענייני הכתובה והרכוש. ורק אחר שתתבהר התמונה הרכושית ומה קבלה האשה מן האיש, ניתן יהיה לדון ולהכריע בכשרות הגט...

לפיכך מוחלט כדלהלן:

1. החלטה על כשרות הגט תינתן לאחר סיום הדיון הרכושי. ובירור תוצאותיו.
2. ככל שחפץ האיש לתת לאשה את שהתחייב בהסכם קודם לגט – יוזמנו הצדדים להסדרת הענין ולאחר מכן יסודר גט נוסף.
3. עיכוב הנישואין של הצדדים ימשך עד להחלטה אחרת מבית הדין."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טז. אכן, עתה לאחר הדיון שהתקיים בפנינו ביום 01/05/23 וביום 10/05/23 לאור טענות הצדדים כי הליך הפש"ר הסתיים, וכבר ידוע היקף חובות האיש לנושים בסך של כ-400,000 ש"ח, ששולמו מנכסיו האחרים של האיש, וסך החובות לפש"ר עומד על 0. ונותרו רק ספיחי הדיון (כמו הוצאות עו"ד ועוד), אין צורך כבר בנתינת דין מזונות לחוב הפיצוי, כי ניתן כפי הנראה לגבות את המגיע לאשה מן האיש מחלקו של האיש בדירת הצדדים. לפיכך, הגיעה העת למתן החלטה בענין כשרות הגט.

השאלות שלפנינו:

ברור לבית הדין באופן וודאי שהסכמת האשה להתגרש היתה על דעת ועל סמך שהיא תקבל את סכום הפיצוי שקבע לה בית הדין. כאמור, לכל אורך הדרך, האשה סירבה לקבל את הגט ודרשה שבעלה ישוב אליה, ותביעות הגירושין (5 תביעות) שהגיש האיש נדחו מפני שלא נמצאו עילות לחיובה בגט, בעוד האיש המשיך את חייו עם אשה אחרת ואף הוליד ממנה בת. ברור לבית הדין, כי הן ממהלך הדיונים שלפנינו והן מהדברים שנאמרו במהלך המו"מ (במעמד צד אחד, ללא פרוטוקול), כי הסכמת האשה להתגרש היתה מותנית בכך שתקבל את המגיע לה. הדבר ברור מעל כל ספק, ואומדנא דמוכח היא, שהאשה לא הסכימה להתגרש אלא אם תקבל את המגיע לה.

כמו כן ברור לבית הדין (הן ממהלך הדיונים שלפנינו והן מהדברים שנאמרו במהלך המו"מ במעמד צד אחד, ללא פרוטוקול), כי האיש הבין היטב את ההסכם והשלכותיו, ולמרות זאת, ניסה בערמה והתחכמות להוציא את הגט בלא לשלם לאשה את מה שמגיע לה, תוך גניבת דעת האשה ודעת בית הדין.

לאור עובדות ברורות אלו, מוטל עלינו להחליט, האם הגט שניתן לאשה בערמה על ידי האיש, כשר או פסול. ויש לחלק שאלה זו לשני חלקים:

1. האם הגט עצמו כשר.

2. האם יש לבית הדין להעניק לאיש תעודה שמאשרת את הגירושין ומתירה לו לשאת אשה אחרת.

נציין, כי לכל אורך השנים לא עמדה שאלת כשרות הגט במרכז, ואין לפנינו שאלה של "עיגון", כיון שאם היה האיש מוכן לתת לאשה את המגיע לה, היה בית הדין מסדר גט אחר. אך האיש חפץ לאחוז את החבל בידו האחת - שנתיר לו להינשא על ידי הגט שהושג בערמומיות ולא ביושר ותום לב, אך ללא תשלום מה שהוא חייב על פי ההלכה כפי שקבע בית הדין. כל כוונתו של האיש היא להתחמק מלשלם את הפיצוי שקבע בית הדין שעליו לשלם בגין הכתובה והפיצוי. (ולאחר החלטת הפש"ר שגובה החוב של האיש הוא רק 400,000 ש"ח, כאשר לאיש יש נכסים ששוים הרבה מעבר לסכום זה, עולה תמונה ברורה של אדם שניסה ומנסה להתחמק מחובת תשלום הכתובה והפיצוי שקבע ביה"ד).

מעתה עלינו לברר את השאלות שלפנינו, בדרך של "מן הקל אל הכבד", לפיכך נחל בברור השאלה השניה: האם יש להעניק לאיש תעודת גירושין ולהתיר לו לשאת אשה אחרת.

לאחר העיון היטב, התשובה לשאלה זו, הינה חד משמעית, שאין להעניק לו תעודת גירושין וכן יש להימנע ממתן אישור נישואין עם אחרת. יובהר ויודגש, כי האמור אינו מחמת קנס או

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סנקציה, אלא דין הלכתי מהלכות אבן העזר ומדיני הכתובה והגט וכחלק מתקנת ר"ג שלא לגרש אשה שלא מדעתה.

מן הטעמים שיתבאררו להלן:

"הוא עשה שלא כהוגן אף אנו נעשה עמו שלא כהוגן"

כבר הארכנו למעלה בתיאור הערמומיות והרמאות שנקט האיש, כאשר ניסה להשיג "גט" בלי לתת לאשה את המגיע לה.

וזה לשון הרמ"א בחו"מ סימן צ"ט סעיף ח':

"דכל מי שבא להפקיע תקנת חכמים בערמה ובתחבולה וכל שכן לגזול של חבירו חייבים חכמי הדור לבטל כוונתו אע"פ שאין כאן ראייה רק אומדנות המוכיחות היטב". עכ"ל.

ומקור דברי הרמ"א הוא תשובת הרא"ש (כלל ע"ח סימן ג') שכתב:

"תורת אמת וחקים טובים ומשפטים ישרים נתן הקדוש ברוך הוא לעמו ישראל על ידי משה רבינו עליו השלום, דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, צדיקים ילכו בהם, ופושעים המתנכלים לעקש הישרה להגדיל שקל במאזני מרמה, חייבין חכמי ישראל לסכל עצתם ולבטל מחשבותם, ועל זה נאמר "צדק צדק תרדוף" (סנהדרין ל"ב), ואמרו חכמים דין אמת לאמיתו לאפוקי מרומה, ויען אשר ראיתי מקצת אנשים אשר כותבים נכסיהם ליהודים או לגוים ואחר כך לויץ מעות, וכשבא המלוה לגבות חובו מנכסיו, מצוה להוציא השטר ותולה נכסיו באחרים והכל רואין אף על פי שכתב נכסיו לאחרים הוא מוחזק בהם ונושא ונותן בהם ומעולם לא יצאו מרשותו... כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישוב בראשו, וכן ביבמות פרק ב"ש (ק"י) הוא עשה שלא כהוגן אף אנו עושין לו שלא כהוגן, וכהנה רבות בתלמוד, מכל הלין חזינן דכל הרוצה להערים להפקיע תקנת חכמים ולעשות לחבירו תחבולה, לכדוהו חכמים בערמם ועמדו כנגדו להפר עצתו ולבטל מחשבתו הרעה. ואנו נדון דבר מדבר ונלמוד דבר מדבר, כי חכמי התלמוד לא הספיקו לכתוב כל הנולדות העתידות לבא המתחדשות בכל יום, אלא שהבאים אחריהם יוצאים בעקבותיהם ומדמין מילתא למילתא. וכיוצא בזה ראיתי מרנא ורבנא מאיר ז"ל שדן באחד שקנה קרקע והתנה בשעת הקניה שלא תהיה לאשתו שעבוד כתובתה עליו וגם על אחד שקנה קרקע וצוה להקנות לאחיו, וכתבו השטר בשם אחיו להפקיע שעבוד אשתו, ופסק שתגבה כתובתה מהם אחרי שכיון להערים להפקיע תקנת חכמים לא תועיל לו ערמתו, כ"ש בנדון זה דצורך שעה היא ומיגדר מילתא ומילתא דשכיחא היא, ועוד דדין גמור הוא כאשר בארתי".

ותשובת מהר"מ מרוטנבורג שהביא הרא"ש פסקה מרן בסעיף זה:

"מי שקנה קרקע והתנה בשעת הקנין שלא יהא לאשתו שיעבוד כתובתה עליו, או שקנה קרקע וצוה לכתוב השטר בשם אחיו כדי להפקיע ממנו שעבוד כתובתה, לא הועיל כלום ואשתו גובה כתובתה מאותם קרקעות".

וכן פסק המבי"ט (בשו"ת המבי"ט ח"א סי' ב') לגבי אחד שרצה לגרום שלא תקבל אשתו את כתובתה בערמה ותחבולה.

לאור האמור, אף אם נניח שהגט שסודר כשר, בוודאי אין לנו לסייע בידו ולתת לו תעודת גירושין ולפתוח לו את הדלת לשאת אשה שניה, כי הוא עשה שלא כהוגן, מוטל עלינו לגרום לכך

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שלא יהנה ממעשיו, עד ששייב לאשה את מה שרצה להפסידה. ואין אנו מוכרחים להיזקק לו לתת לו אישור על מעשה שנעשה בחוסר תום לב ושלא ביושר. ובמיוחד, שמאישור זו ירצה להוליד היתר נישואין לאחרת.

ובאמת, שכך הדין והצדק, לא רק לפי דיני ומשפטי תורתנו הקדושה, שדרכיה דרכי נעם ונתיבותיה שלום, אלא סוגיית "תום הלב" היא אחת הסוגיות המרכזיות והעיקריות בדיני המשפט האזרחי בארץ ישראל. וכאשר מעשה נעשה שלא בתום לב, יש לבטל מעשה שנעשה כך, כי כשם ש"רחמנא לבא בעי", כך גם יסודות הצדק והמוסר הטבעי מחייבים לסגור פרצה כזו ולבטל מעשה כזה, ואין צורך להאריך בטעם זה, כי הדברים פשוטים וברורים וצודקים.

הגדרת חרם דרבינו גרשום שלא יגרש "בלא דעתה" או בהטעיה

יש למנוע מן האיש להינשא גם מטעם נוסף, והוא, אם נאמר שהאיש עבר על חרם דרבינו גרשום.

כי הנה, ידוע ומפורסם, כי מעיקר דין תורה אשה מתגרשת גם שלא מדעתה. אלא שכבר ידוע, שרבינו גרשום מאור הגולה החרים שלא לגרש אשה בעל כרחה.

ויש לחקור, בהגדרת תקנת רבינו גרשום, האם רבינו גרשום החרים שלא לגרש אשה "בעל כרחה", או שהחרים שלא לגרש אשה "אלא מדעתה".

ונפקא מינה, במקרה כמו נידון דידן, שנתנית הגט לא היתה בעל כרחה אלא בהטעיית האשה, שהטעה את האשה וגנב את לבה ודעתה שיתן לה את הפיצוי שקבע בית הדין שמגיע לה, ובכך הביא להסכמתה על הגט. כי אם החרם היה שלא לגרש "בעל כרחה", הרי כאן הגירושין לא נעשו בעל כרחה, ולא עבר על החרם כלל. אבל אם רבינו גרשום הצריך את "דעת האשה" בגירושין, והחרים כל שמגרש שלא מדעתה, הרי במקרה דנן כל הסכמת האשה להתגרש היתה בטעות מפני שהוטעה על ידי האיש לחשוב שאחר הגט תוכל לגבות את הפיצוי המגיע לה, ולכן הסכימה להתגרש. ואומדנא דמוכח לפנינו שלא היתה מסכימה בשום אופן להתגרש רק אחר שהיה ברור שתשלום הפיצוי יאובטח. וכל כהאי גוונא, שאדעתא דהכי לא הסכימה להתגרש, לא חשיב "מדעתה". וכל העושה כן, עבר על החרם.

ובאמת מצינו בתשובת הרא"ש (כלל מ"ב) האיר לנו את כוונת החרם דרבינו גרשום:

"שרבינו גרשום השוה כח האשה לאיש... כי ראה הדור פרוץ ומזלזלים בבנות ישראל בזריקת גט, ותיקן להשוות כח האשה לכח האיש, כמו שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו, כך האשה אינה מתגרשת אלא לרצונה". עכ"ל.

ועיין בח"מ אה"ע"ז סי' ע"ז סק"ב שכוונת הרא"ש שהשוה לכל הדינים לגמרי. וראה גם בשו"ת נודע ביהודה שפירש דברי הרא"ש (תנינא, אה"ע"ז סי' ק"ד ד"ה ואמנם):

"ורצונו בזה שתיקן שלא תהיה גרועה מן האיש בשום צד וכו'".

והנה, באיש המגרש, ברור שאין מתגרש אלא ברצונו ומדעתו. כמו שמבואר במשנה (יבמות קי"ב) "האשה מתגרשת לרצונה ושלא לרצונה אבל האיש אינו מגרש אלא לרצונו". וכן מפורש ברמב"ם (ריש הלכות גירושין), שהאיש אינו מגרש "אלא לרצונו", ונלמד מדכתיב "אם לא תמצא חן בעיניו". ולפי דברי הרא"ש, ש'רבינו גרשום השוה כח האשה לכח האיש', נראה שהחרם היה, שכמו שאין האיש מגרש אלא מרצונו, ואם הטעהו וגרש, אין הגירושין כלום, כי גט מוטעה פסול.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כך גם לא יוכל בעל לגרש את אשתו שלא מדעתה. כי כמו ש"אין האיש מגרש אלא לרצונו" כך גם האשה לא תתגרש שלא מדעתה ורצונה - אלא רק ברצונה.

וכן מצינו ראייה לכך מלשונו של תשובת בשמים ראש (שניסו לייחסו לרבינו הרא"ש), שכתב, בזה הלשון:

"שכבר התקין הגאון ז"ל שלא יגרשנה בעל כרחה, ובשעת נישואין אדעתא דהכי נישאת לו, שיצטרך רצונה בשעת גירושין, הרי זה כגזול וחומס, והוי גם זה בכלל חרם רבינו גרשום". עכ"ל.

הרי לפניך, שהחרם לא היה רק שלא לגרשה בעל כרחה, אלא החרם בא להצריך את "רצונה", וגירושין בהטעיה הגם שזה לא נחשב בעל כרחה, מ"מ אין בכלל "ברצונה" ומדעתה".

ונראה שכך מוכח מלשון רבינו הרמ"א בסימן קי"ט ס"ו: "רבינו גרשום החרים שלא לגרש אשה שלא מדעתה...". עכ"ל. הרי שהגדיר את החרם שלא יגרש "שלא מדעתה" ולא "בעל כרחה". הרי לפניך, שהחרם לא היה רק על שלא יגרש בעל כרחה אלא שהחרים שהגירושין יהיו "מדעתה".

וכאמור, נפקא מינה בזה הוא ב"גט מוטעה", כמו נידון שלפנינו, שאין כאן כפיה מצד האיש, אבל גם אין את "רצונה" של האשה, כי רצונה תלוי במה שהוסכם ביניהם, וכל שלא התקיים מה שהובטח לה אינה רוצה להתגרש. ולפי זה נראה, דכמו שבאיש "גט מוטעה" פסול, כי לא ניתן מדעתו של האיש, כך גם באשה, כי אם לא תימא כן, הרי גרוע כח האשה מן האיש. הרי לפניך, שהמטעה את האשה כלול בחרם, ולכן אתי שפיר שכתב האשה שווה לכח האיש, וכמו שבאיש אם הטעו את הבעל הוי גט מוטעה ופסול, כי זה לא נקרא שיש "דעת מגרש", כך גם באשה.

וראיה לדבר מדברי הב"ש (ריש סימן קמ"ד ס"א) על איש שהתנה תנאי כדי שיגרש, ובסוף לא התקיים התנאי:

"ותנאי שמתנה הוא לטובתו מה שהיא תעשה לא מהני טענת אונס, כי הוא לא התרצה ליתן הגט כי אם בתנאי שתעשה את זאת".

וממשיך הב"ש ומבאר דהוא הדין אחר חדר"ג אם אשה התנתה:

"ונראה אחר תקנת רבינו גרשום, דאין מגרשים בעל כרחה, והיא התנתה מה שהוא יעשה, לא מהני טענת אונס, אפילו אונס דלא שכיח כלל מטעם הנ"ל".

ובריש סימן ל"ח הביא הב"ש (סק"א) סברא זו בשם הר"ן:

"כתב הר"ן פרק האומר, אם לא נתקיים התנאי מחמת אונס הקידושין בטלים, דקידושין הם מרצון שניהם, ומי שמתנה התנאי לטובתו אינו מרוצה אלא אם כן שנתקיים התנאי, ומה איכפת לו באונס דהא מכל מקום לא נתקיים תנאי שלו".

ומוסיף הב"ש שם ומדמה זאת לתנאי שהתנתה האשה בגט אחר חדר"ג:

"לפי זה בגט אחר תקנת רבינו גרשום דאין מגרשין בעל כרחה והיא התנתה תנאי לטובתה, אין הגט חל עד שיתקיים התנאי, ואין האונס מקיים התנאי".

ולמדנו מדבריו תרתי: תדא, דחדר"ג היה שהגרושין יהיו "מדעתה". ותו, שאם לא התקיים התנאי, אפילו באונס, אין הגט חל.

אלא שבספר יד המלך (פ"ד מהל' חליצה הל' כ"ד הובא בפת"ש סי' קמ"ד סק"ד) השיג על דברי הב"ש וז"ל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"הנה מדברי הב"ש נראה שדעתו דבהתנה תנאי בגירושין ובפשע ובזדון לבו לא רצה אח"כ לקיים התנאי, דזה מקרי בודאי מגרש בעל כרחא, וע"ז קאי החרם דרבינו גרשום. והרי מדין זה דחליצה מוטעת מוכח להדיא דהיכא דלא רצה אחר כך לקיים התנאי זה לא מקרי כלל מגרש בעל כרחא, דהא בגמ' יבמות קו אמרו בפירוש דחליצה מעושיית פסולה, ובכל זאת כי הטעהו בקיום התנאי לא מקרי בעל כרחא כיון שגוף החליצה הוי ברצון עי' סי' קס"ט סעי' נ' ואף שהי' על תנאי ואינה רוצה אח"כ לקיימו זה הוי טעות ולא אונס וכמו"כ בגט אין זה רק טעות ועל זה לא גזר כלל רבינו גרשום". עכ"ל.

ועוד הקשה בס' יד המלך הנ"ל:

"ומלבד כל זאת, גוף סברתו של הב"ש אינו מובן, דאף אם נאמר דגם ככהאי גוונא גזר רבינו גרשום, מכל מקום, אין בכח גזירתו באם גירש בעל כרחא לפסול הגט בדיעבד".

אך יש ליישב את קושיות היד המלך. כי הקושיה השניה וודאי לא קשה כי באמת נחלקו בדבר זה גדולי העולם, ומדברי מהר"מ מינץ נראה שהגט בטל וכך סובר גם הב"ש בסימן קי"ט ס"ק י"ב ולכן הב"ש נאמן לשיטתו זו גם כאן.

והקושיה הראשונה מחליצה מוטעית גם אינה קשה. והחילוק פשוט, כי אף על פי שחליצה בעל כרחא פסולה, אך אין צורך לחלוץ "מדעתה", ולכן חליצה מוטעית כשרה, ואילו כאן בתדר"ג, אילו אנו סוברים שרבינו גרשום החרים לגרש "מדעתה", שוב אם גירש אותה בגט מוטעה לא נחשב "דעתה" ו"רצונה", ופשוט.

ויש לתת לב, כי הב"ש קבע כי במקרה שהיה תנאי בגט חשוב חיסרון ב"רצון", כי לא הסכימו לנתינת הגט אלא על דעת כן, ולפיכך, בין באיש ובין באשה (אחר חדר"ג) בטל הגט.

כשרות גט - כשהבעל הוטעה

ותחילה נלמד מה הדין באיש שהוטעה, ואחר כך נקיש לדיון שלפנינו כשהאשה הוטעתה.

ובאמת באיש שהוטעה מצאנו להדיא בפוסקים רבים שאם הסכמתו לגירושין היתה מילוי דרישה מסוימת, אם לא קויימה הדרישה, או שהטעוהו שיש הסכם עליו הוא יכול לסמוך, או כשהטעוהו שכבר נתנו לו - הגט בטל.

וכבר האריכו הפוסקים בדין "הגט מווינא", במקרה שאירע בבעל צעיר שחלה והיה שכיב מרע, ושכנעוהו לתת גט עכשיו ואם הוא יבריא שיחזור וישא אותה אחר כך בשנית, והאשה התחייבה על כך בקנסות, ולאחר שהבריא, לא הסכימה האשה לחזור ולהינשא לו, למרות ההתחייבות שלה לכך עובר לגירושין. ונחלקו גדולי ישראל שבאותו הדור, כי היו גדולי עולם שפסלו את הגט, אך מאידך היו רבים ועצומים מעמודי ההוראה שהכשירו את הגט.

כי דעת מהר"מ מלובלין (סי' קכ"ב והלאה) שהגט פסול, כי אומדנא דמוכח שהבעל לא הסכים לגרש רק בתנאי שיחזור וישא אותה אחר כך בשנית אם יבריא, והוי גט מוטעה ופסול. וזה לשונו:

"מכל הלין טעמים נראה שהאשה הנזכרת לא תנשא בגט זה, חדא, דכיון דאמרו לו קודם נתינת הגט שכשיעמוד מחליו יחזור וישאנה, הוי כתנאי גמור, ולא גירשה אלא אדעתא דהכי, ומעולם לא גמר בעלה הנ"ל לפוטרה על דעת שלא תשוב אליו עוד כשתקבל עליה החרם והקנס, שאפילו היו נותנין לו כל ממון שבעולם לא היה מגרשה אם היה יודע שלא תשוב אליו, רק היה בדעתו,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שההתקשרות לא עשו אלא לטובתו, כדי שיהא בטוח שתשוב אליו על כל פנים, ולא עלתה על דעתו מעולם שיקבל הקנס ממנה והיא תינשא לאיש אחר, ואילו היה יודע זה פשוט הוא שלא היה מגרשה אפילו יהבו ליה כל חללה דעלמא. ועוד שהרי הטעו אותו באותו התקשרות גופיה, ואילו היה יודע שאין באותו התקשרות ממש ובדעתם להוציא ממנו את אשתו, פשיטא שלא היה מגרשה. ואם כן נראה בעיני שגט זה בכלל דומה להא דאיתא פרק מצות חליצה, חליצה מוטעת כשרה, גט מוטעה פסול, שזה גט מוטעה גמור הוא... ומעולם לא גירש אלא אדעתא שתשוב אליו עוד, פשוט ופשוט הוא שבכלל גט מוטעה הוא."

יודוע, שגם זקן הרבנים של אותו דור הגאון רבי מרדכי יפה זצ"ל בעל ה"לבושים" הצטרף לדעת מהר"מ מלובלין ופסל את הגט, ואליהם הצטרפו עוד רבים וחשובים מדייני ורבני אותו דור דעה. ועי' בתשובת רדב"ו (הביאווה הפוסקים) שמשמע מדיוק דבריו, בגט מוטעה (של האישה) הגט בטל.

אך מאידך, רבו המכשירים את הגט. ובראש כת המכשירים עמדו מסדרי הגט הגאון רבי מנוח רבה של ווילנא בעל ה"חכמת מנוח" ועמו הגאון בעל הסמ"ע. ולפסקם הסכימו ענקי עולם, הב"ח, המשאת בנימין, ועוד. ורבו המכשירים על הפוסלים. וכתבו תשובות ארוכות ועמוקות בענין.

וכה השיב בעל המשאת בנימין (סימן ע"ו) לדברי מהר"מ מלובלין:

"ועוד שאף אם יהיה ממש בדברי המערערין, מ"מ אין בדבריהם ממש לפסול את הגט. ואף על גב דאמרין פרק מצות חליצה מוטעת כשרה, גט מוטעה פסול, התם לאו בכה"ג מיירי שהטעוהו אותו בדברים בעלמא, אלא מיירי התם שהחולץ או המגרש התנה בתנאי כפול, כגון שאמר על מנת שתתן לי מאתים וזו או יהיה או החליצה או הגט כשרים, ואם לא תתן יהיה הגט או החליצה פסולים, בכה"ג הוא דאמרין חליצה מוטעת כשרה גט מוטעה פסול כמו שפירש"י שם וגם הרא"ש, וטעמא דמלתא, דכל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן התנאי בטל והמעשה קיים, הלכך גבי חליצה, שאינו דומה לתנאי בני גד ובני ראובן, שהרי אינו יכול לחלוץ על ידי שליח, התנאי בטל והמעשה קיים אף על פי שאין נותנת לו שום דבר, ואף על פי שהתנה בתנאי כפול, אבל גבי גט שיוכל לגרש ע"י שליח והרי הוא דומה לתנאי בני גד ובני ראובן התנאי קיים, והלכך אי לא נתנה לו מאתים וזו הרי לא נתקיים התנאי והוי גט מוטעה בכה"ג והגט בטל."

הרי שאחד מן היסודות עליהם נחלקו גדולי העולם אלו, היה בפירוש הדין של "גט מוטעה פסול" (יבמות ק"ו). שדעת המשאת בנימין הוא רק כאשר היה תנאי גמור לפי כללי התנאים, ואילו למהר"מ מספיק שיש אומדנא ברורה שעל דעת כן עשה, הוי גט מוטעה.

הרי לפניך, שאפילו באיש שהטעוהו ונתן גט, רבים המכשירים, ובוודאי אם היה מקום עיגון או צורך גדול, לכאורה וודאי יש על מי לסמוך להקל דהרי פוסקים רבים הקלו.

אך בתשובות עין יצחק לגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל נראה שהכריע גם הוא לפסול גט מוטעה למרות דעות המקילים. אך כפי שהבאנו למעלה, דעת רבים ועצומים להחמיר. ובוודאי לכתחילה עלינו לצאת ידי חובת כל הפוסקים במיוחד בענייני גיטין החמורים, בוודאי שאין כל מניעה לעשות כן, כי האשה מוכנה ומזומנת לקבל גט בכל שעה. ובמיוחד שעל ידי כן יועמד הצדק על מכוננו, שגט נוסף זה ינתן רק אחר שיתן האיש את מה שחוייב והתחייב לתת לאשת נעוריו.

וכן כתב הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל בשו"ת עין יצחק (חלק ב' - אבן העזר סימן מ') וזה לשונו:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"כי זה ברור ופשוט לדעתי באם גמרו עם הבעל המגרש ליתן עבורו בהשלשה סך מעות כמה יתנו לו בעד נתינת הגט וישלישו עבורו, ולא קיימו בהשלשה כפי הסך שגמרו עמו אף דינר אחד שנחסר מסך החשבון שגמרו עמו בעד רצוי שלו בהגט, ודאי דהגט בטל, ואף דלא היה בדיני תנאי כפול וכה"ג, משום דסך הקציצה דהושוו עמו בעד רצונו בהגט זהו כמו דהיה תנאי כפול, ולא בעינן בזה דיני תנאי כלל... ולכן לפי מה דנתבאר, נראה לי ברור ופשוט היכא דקצבו להבעל בעד הריצוי שנתרצה בהגט להשליש עבורו סך קצבתו, ולאחר נתינתו להגט נודע דהטעו אותו בהחשבון, דודאי הגט בטל מהתורה, אף דלא היה בתנאי כפול, מכל מקום כיון שקצבו ליתן לו בעד הריצוי שלו סך קצוב ולאחרי זה נודע שהי' חסר דינר וכהאי גוונא, דודאי הגט בטל, ואף דלא התנה בדיני תנאי, עם כל זה כיון דהריצוי שלו על הגט היה בעד סך שקצבו לו, ונודע שרימו לו בהסך המושלש, זה עדיף מן תנאי בפירוש. ולפי זה אף האידנא שנהגו לבטל כל תנאים בעת הגט, עם כל זה הא הריצוי שלו על הגט ועל הביטול להתנאים זהו הכל הסך שנותנים לו בהשלשה, וכיון שנחסר סך מה מהשלשה, א"כ הוי כמו דמוכר חפץ בעד איזה סך ונחסר דבטל המכירה, וה"ה הכא בטל הריצוי שלו על הגט ועל הביטולים להתנאים."

למדנו מדברי הגר"י אלחנן זצ"ל, שאם חסר ב"רצון" מחמת שהטעו ולא ביצעו את מה שהובטח לו, הגט בטל. וכתב, שזה עדיף מתנאי, כי אם אמר את ביטול התנאים לפני הגט כמקובל, ביטל רק את ה"תנאים" שהתנה, אבל אין זה מכסה ומשלים את החיסרון ב"רצון", כי מראש הדבר נעשה רק על דעת כן.

וכן מבואר בס' ישועות יעקב הובאו להלכה בפתחי תשובה (אבן העזר סימן קסט ס"ק מ"א):

"אם האשה בעצמה הטעית אותו והבטיחה לו סך כזה ואמרה לו חלוץ לי ע"מ שאתן לך ק"ק זוז מהני התנאי ואם לא קיימה דברים החליצה בטילה"

הדברים מפורשים גם בשו"ת דברי חלקת יואב (אבן העזר סימן כה) במקרה שבו נתנו לבעל מעות לפני סידור הגט, ולאחר הגט התברר שהמטבעות שנתנו לו היו מזויפים. וזה לשונו:

"דיש חילוק גדול בין טעות לתנאי, דדוקא תנאי בעי גילוי דעת בשעת מעשה, אבל בטעות שהיה מוטעה בעיקר המעשה, זה אינו מדין תנאי, דאף במקום דל"מ תנאי כמו בחליצה מ"מ טעות מבטלו... דטעות אינו ענין לתנאי כי לא התחיל המעשה כלל, והחילוק בין תנאי לטעות כן הוא, דכל שיש ספק אצלו ומתנה שבאם יהיה כך יתקיים המעשה זה תמיד הוי תנאי, ואם ברור אצלו שכך ומפני כך עושה המעשה, אז אם המעשה שעושה הוא בינו לבין עצמו הוי טעות ובטל, ואם הוא בינו לחבירו, אזי אם גם חבירו יודע שהוא מוטעה ושותק ג"כ טעות מיקרי... דטעות אינו ענין לתנאי, וא"כ אף שאמר שנותן בלא תנאי, מ"מ הטעות מבטל, כיון שהוא מוטעה בעיקר המעשה ולא היה רוצה שיתחיל המעשה כלל... וא"כ הוא מוטעה בעיקר המעשה ואין אמירת הבעל שמגרשה בלא תנאי מועיל כלל והגט בטל... ואם היה יודע שאין רצונה לקיים והיא מדברת עמו אחד בפה ואחד בלב, לא היה עושה המעשה כלל ודאי דהיה טעות מבטל אף בלא התנה בשעת מעשה."

כך פסק במכתב מאליהו (אלפאנדארי) שער ז' ביטול הגט סימן ה', שכתב:

"אמנם אשר יש לברר הוא דהא דאמרין גילוי דעתא בגיטא לאו מלתא היא היינו דוקא גילוי דעתא בביטולי גיטא, אבל אם אעיקרא דמלתא כשצוה לכתוב הגט או כשנתנו לאשה איכא גילוי דעת או אומדנא דמוכח דלא מגרשה אלא על דעת מה בכל כי האי מלתא היא, וכבר הארכתי בזה בתשו' שכתבתי זה ימים והעליתי כן מדברי הגמרא בהרבה מקומות ומדברי הפוסקים."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכן עולה מדברי המחנה אפרים (בהלכות גירושין פרק ט') וז"ל:

"ועוד נ"ל דבש"מ דאיכא אומדנא דמוכח דאדעתא דהכי קא מגרש הא ודאי לא בעינן שיתנה בשעת מעשה כמ"ש הרא"ש בפר' אלמנה נזונית, דכל היכא דאיכא אומדנא דמוכח לא בעינן אפי' גילוי הדעת"

וע"ע בשו"ת עין יצחק (חלק ב' - אבן העזר סימן לז) מאריך להוכיח להלכה כדעת המחנה אפרים. כך בשו"ת מהרש"ם חלק ט' סימן קלא, שדן באשה שהתחייבה לא לתבוע בערכאות של גויים ובכל אופן תבעה בערכאות לאחר הגט, בתשובה פסק שהאשה מוזהרת לקיים את התחייבותה, וכך כתב:

"...ולכן יזהירו את האשה ואביה לבלי לעשות מאומה לבל יגרמו לעצמם מעוות שלא יוכל לתקן."

וכך נקטו לדינא גדולי הדור הדיינים בדורינו:

לך נא וראה מה שכתב בענין זה מרן גאון עוזנו עמוד ההוראה הראשון לציון הגר"ע יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר (חלק ה' אבן העזר סימן טז סוף אות ח'), שהביא להלכה את דברי הגאון מהר"א אלגאזי (שהובאו למעלה) בס' מכתב מאליהו, והוסיף לחזק סברא זו מדברי עוד פוסקים, והביא תנא דמסייע להו, התוס' רי"ד, שכתב:

"הכא דמעיקרא גלי דעתיה דעל מנת כן יהביה ניהלה משום שם רע, אפילו אביי מודה דגילוי דעתא כהאי גוונא מילתא היא."

כך גם מובא בשם מרן פוסק הדור הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל שהובאה בשו"ת וישמע משה (חלק א' עמוד שעא - אוצר פסקים ותשובות שהשיב הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל), בנדון גט שניתן על סמך התחייבות האשה שלא תתבע בערכאות, ולאחר הגט כן תבעה האשה בערכאות, וכך השיב:

"שיש להעמיד בית דין בארה"ב על זה ולשכנע את האשה שתפסיק ללכת לערכאות, ואם יחליטו ששוב אין האשה עוברת על התנאים שהתנה איתה הבעל שפיר יחול הגט, אבל אם תמשיך הלאה ללכת לערכאות ושלא לקיים את תנאי הבעל, יהיה שאלה על הגט."

וכן פסק הגאון רבי יוסף כהן זצ"ל ובית דינו, בפסק דין המובא בספר דברי יוסף (אבן העזר חלק ב' סימן יח), לאחר דיון מעמיק בכל הסוגיות לעומק, ולאחר הבאת סברות המחמירים והמקילים, לא מצאו פתח להתיר ולהכשיר את הגט. כדלקמן:

"לאור כל הנ"ל בית דיננו לא יתיר את האשה על ידי הגט הזה, ואם כי צר לי מאד על העגונה האומללה הזו, אבל שערי ההיתר ננעלו בפני."

וכיון שזאת הכרעת גדולי הדיינים בוודאי לא נוכל להקל היפך דבריהם.

זאת ועוד, נראה כי בנידון כעין דידן יודו גם הגדולים שהכשירו את הגט ב"גט ווינא", וזאת על פי דברי הגר"י אלחנן בשו"ת עין יצחק (חלק ב' - אבן העזר סימן לז אות כו):

"ואף להחולקים על מהר"מ לובלין כמו הב"ח והסמ"ע והמ"ב, טעמם הוא כיון שמבטל כל תנאים בעת סידור הגט ונתינת הגט ע"כ נתבטל האומדנא שלו ג"כ. א"כ זהו לא שייך רק היכא דלא הי' טעות שהטעו בפ"י מענין עבר אלא הבטחה בעלמא, דאף די"ל דהוי כעין תנאי, מ"מ הא נתבטל התנאי ע"י ביטול כל תנאים כפי הנהוג האידנא. אבל היכא דעשה עיקר הגט ע"י מה שהטעו בענין עבר וסומך עלי' שלא תשקר משום דהוי עביד לגלויי כנ"ל,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כיון דנתבאר דבכה"ג הגט בטל דאף דנתן לה גט, עכ"ז הא הי' באונס מה שהטעהו, א"כ ה"ה אף שאומר שמגרשה בלא תנאי ומבטל לכל תנאים, עכ"ז הא גופא הי' בטעות ואונס לבו, וכמו דמבטלינן הגט עי"ז, ה"ה דמבטלינן עי"ז אף ביטולו להתנאים, דכל זה הי' בטעות מעיקרא, והוי כ"ז כמו הך גט מוטעה דיבמות (דף ק"ו) דפסול".

זאת העולה: באיש שהוטעה ונתן גט, לא מצאו גדולי הדור סמך על מה להקל, ונראה שכן עיקר לדינא.

האם כאשר גרש אשה שלא מדעתה הגט כשר?

בעל שעבר על חרם רבינו גרשום, וגרש אשה שלא מדעתה, האם הגט כשר בדיעבד או לא. ובאמת שמצאנו שנחלקו הפוסקים בדבר זה. כי יש אומרים שבעל שעבר על חרם דרבינו גרשום הגירושין בטלים. ויש אומרים, שבדיעבד הגירושין קיימים.

כי מבואר בדברי המרדכי בקדושין פ' האומר:

"דאם עבר וקידש אשה על אשתו שקדושיו קדושין, דלא אלים חרם דרבינו גרשום להפקיע קדושין".

והוא הדין לענין גירושין. וכן פסק בכנה"ג (קנ"ד, בהגהות הטור אות ט):

"ופשוט הוא דאם גרשה בעל כרחה, אפילו שעבר על החרם, גיטו גט". עכ"ל.

וכן פסק בספר יד המלך (פ"ד מהל' חליצה הל' כ"ד) שבדיעבד הגט כשר ותמה על הב"ש שהחמיר בזה.

אך בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' י"ז, דף כ"ו ע"ב) כתב: "דמפורש בתקנת רבינו גרשום, שאם גרשה בעל כרחה דלא הוי גט אפילו בדיעבד". ע"ש. והביא שבתקנות רבינו גרשום כתוב, שאם גרש בעל כרחה "אין הגט כלום".

אך כבר העיר מרן מהר"ם בן חביב בספרו גט פשוט (סי' קי"ט ס"ק כ"ד):

"ותמיהא לי מילתא, כי הנה ראיתי בתשובת הר"ם מינץ סימן ק"ב העתק התקנה ולא כתיב בה הכי... אולי קצרוה שם ועיין. ומיהו יראה, דאינו מחליט הדבר הר"ם מינץ ז"ל לבטל הגט רק לדונו כדין הספק". עכ"ל.

(אך בהגהות מעשה ניסים (ס"ק 8) הביא בשם האחרונים שדברי הג"פ לא מובנים במה שלא מצא שכתוב שהגט אינו גט, שהרי להדיא איתא שם "ואין הגט כלום". משמע, שהגט בטל).

ובבית שמואל (קי"ט סק"ב) כתב:

"ואם חרם רבינו גרשום דמיא לתקנות חז"ל, יש לומר בזמן הזה, אפילו אם עבר וגירש אינה מגורשת". עכ"ל.

ועיין בשואל ומשיב (ח"א סי' קי"ז) שכתב:

"ובכל תקנה אין אנו הולכים אחר לשון התקנה אלא אחר טעם התקנה, ולכן לא מהני".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אך בנחל יצחק (ח"א ח"א סי' ע"א) כתב שבדיעבד כשר, אך בסימן ע"ז ענף ז' כתב דהוי ספיקא דינא. הרי לפניך, שהדבר נתון במחלוקת גדולי הפוסקים האם הגט כשר בדיעבד. ובפת"ש (סי' קנ"ד ססק"ז) מסיק להלכה דהוי ספק.

סברת הפוסלים גט שניתן נגד חדר"ג

אלא שסברת מהר"מ מינץ (סימן ק"ב) דלא הוי גט אפילו בדיעבד, צריכה הבנה ובאור, איך יפסל הגט מחמת שעבר על החרם?

ואמנם, כפי שהבאנו, יש רבים הסוברים בשיטה זו ופוסלים את הגט, מבואר להדיא בתקנת רבינו גרשום המובא במהר"ם מרוטנבורג. ובאמת רבים סוברים כמותם, אלא שהדבר צריך הבנה, למה יפסל הגט.

ומצאנו בזה ארבעה ביאורים, כדלהלן:

א. הב"ש - שביאר שהגט בטל על פי הכלל ש"כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני". וכך בלשונו:

"ואם חרם רבינו גרשום דמיא לתקנות חז"ל, יש לומר בזמן הזה אפילו אם עבר וגירש אינה מגורשת".

וכוונתו, שהרי מצאנו שכלל זה נאמר לא רק כשעובר על דין תורה אלא גם כשעובר על תקנות חכמים, כמבואר בסוגיה בכתובות... אלא שמתלבט אם חרם דרבינו גרשום נחשב כמו תקנת חכמים.

ב. בספר ברכת רצה (סימן ל"ד, הובא באוצר הפוסקים סי' א עמוד 22) ביאר את סברת הדבר, איך יהיה הגט פסול:

"דכן היתה ההתקנה מרבינו גרשום מאור הגולה שהגט לא יועיל, והיה כח ביד רבינו גרשום מאור הגולה לבטל הגט ע"י הפקר בית דין שלא יהיה שלו וכדומה. וכן נראה מדברי הח"מ (סי' קי"ז ס"ק כ'). עכ"ל.

משמע שלדעה זו הגט בטל לגמרי. וה"ה למקרה שלנו.

ג. בשו"ת בית שלמה (מסקאלא סימן פ"ב) שכתב בהסברת טעמו של מהר"מ מינץ שהגט בטל, כי הסופר והעדים שעברו על החרם ואפשרו לו לגרש בעל כרחיהם פסולים כי עברו על החרם, ולכן אין הגט כלום, ע"ש (הובא באוצה"פ שם). ולפי טעמו, בגט מוטעה יהיה כשר בדיעבד לכו"ע.

ד. וראה בשו"ת שם אריה סי' ק"ד שכתב:

"מכל מקום צריכה גט אחר, דלשון התקנה נאמר "שאין הגט כלום", לכן חלילה לאיש לישא אחרת עד שיגרש את הראשונה מרצונה. וכל מי שבידו למחות שלא ישא אחרת חייב למחות, ולא מהני מה שגרשה בעל כרחה".

דהיינו, שאין הכוונה שהגט בטל ובאמת הגירושין תופסים. אלא הכוונה, שלא יתנו לו לשאת אשה אחרת עד שיתקן את המעוות.

הרי לפניך, שמי שעבר על חדר"ג יש גדולים ועצומים הסוברים שהגט בטל לגמרי.

ואמנם רבינו הרמ"א בסימן קי"ט ס"ו כתב:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"ר"ג החרים שלא לגרש אשה שלא מדעתה, אם לא שעברה על דת, וכמו שנתבאר לעיל סי' קט"ו. ואפי' אם רוצה ליתן לה הכתובה, אין לגרשה בזמן הזה שלא מדעתה (סמ"ק סי' קפ"ד). עבר וגירשה בעל כרחיה, בזמן הזה, ונשאת, שוב אין האיש נקרא עבריין (כל בו)".

למדנו מדברי הרמ"א שנקט להלכה כדברי המקילין להכשיר הגט בדיעבד ולכן לא כתב להצריך למסור גט נוסף, אך למרות זאת לא הפקיע מן האיש שעבר על החרם שם "עבריין" עד שתנשא האשה.

ודברי הרמ"א לכאורה אין להם הבנה, למה יפקע ממנו שם "עבריין" בשביל זה שנשאת, מה כוונתו שהאיש נקרא "עבריין"? למאי נפקא מינה בכך?

ובאר בספר ברכת רצה (שם):

"אלא על כרחך כוונתו דכל זמן שלא נישאת אסור לו לישא אחרת משום חרם דרבינו גרשום, אבל אם נישאת אין נקרא עבריין לענין זה שמוותר לו לישא אחרת. ואפשר דהרמ"א מפרש הך דאין הגט כלום היינו לגבי הבעל דלא מהני ליה הגט שיהא מותר לישא אחרת".

דהיינו, הגט חל למרות שגרש בעל כרחיה, אך למרות שהגט חל אין מתירים לאיש לשאת אשה אחרת עד שתנשא האשה, ולמה תלה את היתר הנישואין של האיש בכך שהאשה נישאת, אם הגט חל אף על פי שעבר על החרם הרי מיד שגירש מותר לשאת אחרת, וזאת מפני שעבר על החרם, ואזיל לפי פירושו של הרב שם אריה.

הרי לפניך, שהכרעת הרמ"א לדינא (כפי ביאור הברכת רצה) היא שהגט כשר בדיעבד אלא שלאיש אין מתירים לישא אחרת.

וכעין זה כתב לפרש דברי הרמ"א גם בס' עזר מקודש (שם), וז"ל:

"מה שכתוב באבן העזר סימן קי"ט שכשנשאת אינו עוד עבריין, נראה שהכוונה אחר שאמר התנצלות נכון לפני בית דין הצדק, ואז מתירים לו, דכיון שפרע לה כתובתה ואינה יושבת בעיגון עוד, נתנו חז"ל כח להתיר לו אחר כך היטב".

גם גאון זה אזיל בדרכו של הרב שם אריה בפירוש דברי הרמ"א. וקבע שלשה תנאים: א. שהאשה תינשא - ובכך הוסר העיגון. ב. שפרע לה כתובתה. ג. שיתן תירוץ לפני הבעד"ץ ויתירו לו החרם. הרי שלך לפניך, שלמרות שהגט כשר, אין מתירין לו להינשא עד שנדע שלא השאיר את אשתו עגונה או ללא התשלום שמגיע לה, הכתובה.

וראה בח"מ (סימן קי"ז ס"ק י"ט) דמשמע גם מדבריו קצת לענין בדיעבד שאינה ניתרת לשוק בגט. עוד מצאנו כן, בס' בית מאיר (סוף ד"ה וי"א דחייב) הביא בשם רש"ל בתשובה (סי' ס"ה) דמשמע מדבריו, דמכל מקום לא הועילו לו הגירושין לענין שיהא מותר לישא אחרת. וע"ש מה שכתב על זה. ועי' פתחי תשובה (קי"ט ס"ק ז') וראה שם שמסיק ש"על בתי דיני ישראל יש להורות לו... שבעמוד והחזר קאי, ולפיכך אסור לכל אדם ליתן לו אשה כדי לחוש לספק חרם הרובץ עליו". ע"ש.

ולפי האמור נלמד גם למקרה דנן, שאין להעניק לו תעודת גירושין ואין להתיר לו נישואין עד שיסדיר את כל האמור. ויש שפסלו את הגט מעיקרו.

העולה מכל האמור, שבוודאי במקום שאין חשש עיגון או הפסד, לסדר לכתחילה גט נוסף כדי לא להיכנס חלילה לחשש פסול בגט, לפי הגדולים שהחמירו לפסול בגט מוטעה, כיון שרבינו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

גרשום השוה את האשה לאיש שאין לגרש אלא לרצונה, ובגט מוטעה, אף שאינו בעל כרחה בוודאי חסר ברצונה.

עוד עלה בדינינו מסקנה נוספת, והיא עיקרית: כי גם הסוברים שהגט כשר, לא יתירו לו לישא אחרת עד שהיא תנשא או עד שיתן גט נוסף. וכך הדין נותן אף אם נסבור שגט מוטעה אינו כלול בתדר"ג, שלא נתיר לו נישואין מפני שלא נסייע לאדם שעשה שלא כהוגן, ועל כגון זה אמרו חז"ל "שלא יהא חוטא נשכר"

ועוד ברור, שאין האשה חייבת לקבל גט זה רק אחרי שיתן לה האיש את שחוייב, כי גם הרמ"א שהכשיר בדיעבד מיירי שרוצה לתת לה את מה שמגיע לה (כתובתה) כלשונו הברור של הרמ"א.

סיכום ההלכה במקרה שלפנינו:

כבר ציינתי למעלה, המורכבות העיקרית בתיק זה היא אינה שאלת "כשרות הגט" שניתן תוך כדי רמאות של האיש לאשה ולבית הדין, שכן האשה מוכנה בכל רגע לקבל גט נוסף אחר קבלת הפיצוי המגיע לה. האיש איננו "עגון"! בעוד האיש מנסה לדחוף את בית הדין לפסוק בשאלת "כשרות הגט" ולהניח את האשה לפני שוקת שבורה מבלי לקבל את המגיע לה.

לפי כל מה שביררנו למעלה, אין להעניק לאיש תעודת גירושין ואין לאפשר לו לישא אשה על אשתו עד שיתן לאשה את הסכום שקבע בית הדין כפיצוי, וזאת מחמת שני טעמים שפורטו: א. מפני שעשה שלא כהוגן. ב. מפני שעבר וגירש נגד רבינו גרשום בהטעה של האשה.

זאת ועוד, מעיקר הדין נחלקו הפוסקים אם גט כזה כשר בדיעבד או בטל, ולכן למעשה בוודאי יש לסדר גט נוסף, ולכן ברור כי חובה על הצדדים לסדר גט שני, ובית הדין מצווה לחייב את הצדדים בכך, אחר שהאשה תקבל את המגיע לה.

עוד נדגיש, כי אין ספק לגבי הסכום אותו האשה אמורה לקבל והוא סך כ 800 אלף ש"ח (שזה שוויה של הכתובה לאחר הצמדתה). ואף שיש דיון כמה מסכום זה ניתן לתת לו דין קדימה של מזונות, אך ברור שהאיש חייב את מלוא הסכום מדין כתובה ופיצוי כמו שפסק ההרכב הקודם (ולא שונה בכל הערעורים שהוגשו לפני בית הדין הגדול).

נסיונות הפשרה

נציין, כי לאחר החלטת בית הדין הגדול, זימן בית הדין את הצדדים לדיון קרוב בניסיון להביא את הצדדים להסכם כולל לפי רוח ההצעה האחרונה שעלתה בפני בית הדין הגדול, ניסיון שבסוף יום לא צלח.

ביה"ד מציין כי הבסיס להצעות היה המחשבה כי שווי הנכס הינו למעלה מ 2,500,000 ש"ח, דבר שהתברר כאינו נכון לאחר קבלת השמאות העדכנית המעמידה את שווי הדירה ע"ס 2,130,000 ש"ח.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לא סוף דבר - המצב העדכני

לאחר שלא צלח הנסיון לפשרה, החל האיש (או ליתר דיוק: ב"כ האיש) לטעון בפנינו טענות נוספות לפוטרו מדמי הפיצוי אותם חוייב לשלם לאשה.

לטענת האשה, כל טענותיו אינן אלא טענות סרק, וכל מטרתן היא לשבור את האשה עד שתוותר על המגיע לה. ב"כ האשה ציינה כי כבר קבע כב' בית הדין הגדול בהחלטתו מיום 23/1/20:

"מהעיון בחומר שבתיקים עולה כי המערער מבקש להתיש את המשיבה באמצעות הגשת תביעות סרק שאין בהם ממש. כל טענות המערער נבחנו הדק היטב ע"י בית הדין קמא שלאחר ניתוח עובדתי בהתאם לחומר שהונח לפניו הוציא החלטות מנומקות ומבוססות".

ועוד קבע באותה החלטה לדחות את ערעור האיש על חיוב ההוצאות שחוייב ע"י בית הדין:

"המערער אינו בוחל להגיש בקשות וגורם להתמשכות הדיונים עד אין קץ ומכאן מובן שיש עילה הלכתית לחייבו בהוצאות משפט, וכפי שעשה בית הדין האזורי. בנסיבות הללו לא מצאנו עילה מוצדקת להתערב בשיקולי דעת בית הדין שהכיר את הנפשות הפועלות היטב וחייב את המערער בהוצאות משפט".

לטענתה של ב"כ האשה, מרשתה – האשה, חלתה בחולי קשה, ולא נותר לה זמן רב לחיות, וכל כוונת האיש להמשיך ולהתיש את האשה, ומבקשת מבית הדין לקצר את ההליך במידת האפשר, ולא לאפשר את התמשכות ההליכים - בהליכי סרק לאורך זמן.

ושתיים הנה טענותיו ה"חדשות" (בשני הדיונים האחרונים, שהתקיימו אחר חג הפסח תשפ"ג), אחת, טענה משפטית. ואחת, טענה הלכתית.

הטענה ההלכתית - סכום הפיצוי מוגזם

טוען ב"כ האיש, טענה שכבר נטענה על ידו בעבר, כי הסכום שנקבע ע"י בית הדין הוא מוגזם, ואין לחייבו בסכום מוגזם. והביא סימוכין לדבריו מפסקי דין רבניים בהם נקבע כי אין לחייב את האיש ב"כתובה מוגזמת". ולפיכך, לדעתו, גם דין הפיצוי כן.

אך אין ב"כ האיש צודק בטענתו. כאמור, בדיון לפנינו ציטט ב"כ האיש מפסקי דין העוסקים בדין בעל שהתחייב בכתובה בסכום מוגזם, אך כל הציטוטים אינם רלוונטיים לנידון דין, שאין אנו עוסקים בחיוב הבעל בכתובה מכח התחייבותו של הבעל, כי אז, אם הכתובה מוגזמת אין אנו מחייבים את כל הסכום, אבל בנידון שלפנינו, בית הדין קבע לחייבו בפיצוי כדי להשיג את הסכמת האשה להתגרש, וכפי קביעת בית הדין בהרכבו הקודם, זהו הסכום שראוי לחייבו, ולא תלוי כלל במה שהאיש התכוון לחייב את עצמו.

זאת ועוד, טענה זו דינה להידחות על הסף, שכן בית הדין בהרכבו הקודם קבע את סכום הפיצוי כבר לפני יותר מארבע שנים, בתאריך 01/04/2019, הרי שזמן הערעור חלף עבר לו מזמן.

ועוד, בהחלטה מיום 23/1/20 דחה כב' בית הדין הרבני הגדול את הערעור על חיובו בפיצוי כתובה:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

“באשר לנימוק של בית הדין בדבר הצורך בפיצוי גירושין בנסיבות אלו נציין כי קביעה זו ניתנה כבר בהחלטת בית הדין בהרכבו הקודם משנת 2015. המערער אף הציע הצעה לפיצוי ולא הגיש ערעור על החלטה זו.”

ולפיכך קבע כב' בית הדין הגדול במסקנתו כדלהלן:

“הערעור נדחה לעניין חיוב המערער בכתובה ופיצוי גירושין.”

אך מאידך קיבל כב' בית הדין הגדול את הערעור לגבי היכולת להגדיר את חוב הכתובה כחוב מזונות. וזה לשונם:

“בית הדין מקבל את עמדת המערער לפיה לא ניתן להגדיר חוב כתובה כחוב מזונות. עם כל הרצון הטוב של בית הדין לסייע בידי המשיבה לסיים את ההליכים בפיצוי ממשי וריאלי בגין מעשה המערער בבגידתו עם אשת נעוריו, לא ניתן להתעלם מחובות של נושים אחרים שאין לבית הדין סמכות לנשלם מתשלום החוב שלהם כלפי המערער, ולקבוע כי חוב המערער לפיצוי המשיבה דוחה בסדרי הקדימה ההלכתיים המפורטים בשו"ע חו"מ סימן צ"ז ובנו"כ שם.

נטעים דברינו:

הגדרתו של חוב פיצוי בגין כתובה הנהוג בבתי הדין במקרים מעין אלו שהאשה מעוניינת בשלום בית ואילו הבעל תובע גירושין כחוב פיצויי גירושין על מנת שהאשה תיאות לקבל גיטה וכמבואר בהרחבה בספר תעלומות לב שהוא המקור למנהג זה.

אשר על כן כשמו כן הוא “חוב פיצוי האשה כדי לשכנעה להתגרש”, חוב זה, אינו דומה כלל לחוב מזונות מעוכבת מחמתו התנגדות הבעל לתת גט שמחייבים בעל סרבן גט. שם נאמרו שני טעמים בפדרי"ם, האחד מדין קנס, והשני מדין מזונות. ואכן חוב זה שמחייבים בעל המסרב לתת גט כהחלטת בית הדין המחייבת אותו, אזי לסוברים שחוב זה הינו חוב מזונות הנמשך מעיקרי חיוב הבעל במזונות אשתו אלא שהוא מוגדל, יש מקום להגדירו כחוב מזונות.

שונה הדבר בחוב פיצוי כתובה שאין לו נגיעה ישירה לחוב המזונות ולכן אין להגדירו כחוב מזונות.

במיוחד במקרה דנן, שהמערער הוכרז כפושט רגל שמונה לו נאמן לחלק מנכסיו את החובות לנושים, שאין לבית הדין סמכות להתערב בסדרי הקדימה של הנאמן שמונה למערער.

נצטט קטע מפסק דין בבית הדין הגדול (מספר תיק 771520/6, פורסם בנבו) בו נאמר במסקנה “לדעת הכל, אין לקבוע שדין גביית כתובה לעניין חוק ההוצל"פ כדין מזונות”

לאמור, אין מקום להגדיר חוב זה שחייב בית הדין האזורי את המערער כחוב מזונות, ועל בית הדין האזורי לקבוע מה הסכום המוגדר כחוב מזונות עד מועד סידור הגט, ומה נועד לחיוב כפיצוי כתובה.”

עד כאן החלטת כב' בית הדין הגדול.

לאחר החלטת בית הדין הגדול לקבל את הערעור, לא ניתן לתת לפיצוי דין מזונות לענין קדימה לנושים אחרים לכל הסכום שקבע בית הדין, אך אין בהחלטה זו בכדי לשנות את גובה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הפיצוי ה"חוב פיצויי האשה כדי לשכנעה להתגרש" על סך 794,812 ש"ח - כפי קביעת בית הדין בהרכבו הקודם.

אך ואמנם בית הדין דנן קבע (בהתאם להחלטת בית הדין הגדול לקבוע: "לבחון מה מהסכום ניתן להגדירו כחוב מזונות עד למועד סידור הגט ומה כפיצוי גירושין") בהחלטתו מיום 21/03/2021 כי סך של 650,000 ש"ח מוצדק לשדרגו ולתת לו דין מזונות וקדימה, כפי הנימוקים שכתבנו שם, אך ברור כי אין בכך כדי ליפחות מסכום ה"פיצוי" אותו קבע כב' ההרכב הקודם כפיצוי צודק "כדי לשכנע את האשה להתגרש". אך כפי קביעת בית הדין הגדול אין לכל סכום הפיצוי (מה שמעל 650 אלף) דין "מזונות" ואין לו דין קדימה או העדפה על פני נושים אחרים, אך בוודאי ניתן לגבותו כדין חוב כתובה ופיצוי רגיל.

הטענה המשפטית - האשה לא הגישה את תביעת הכתובה לפש"ר

ב"כ האשה בקשה להורות שוב שחוב הפיצוי כתובה עומד על הסכום המלא שנקבע מיום 1/4/19, והציגה את התמונה המדויקת בהתנהלות הצדדים בפני בית המשפט, כדלקמן:

העולה מן העיון בחומר שהוצג ומטענות הצדדים, כי אין חולק שבית המשפט המחוזי סיים כבר את עבודתו העיקרית בתיק הכינוס. רוב חובות האיש המסתכמות בסך כ 400,000 ש"ח כבר שולמו לנושים, דהיינו - 100% מן החובות נפרעו כבר. נותרו רק ספיחי התביעה (תשלום הוצאות וכדו').

ולאור העובדה שלפנינו שמאות עדכנית של הדירה, לפיה שווי הדירה הינו 2,130,000 ש"ח, הרי שחלקו של האיש בדירה הוא סך 1,065,000 ש"ח, ובוודאי די בחלק זה כדי לגבות את חובות האיש לאשתו מכח פסקי הדין של בית הדין הרבני בגין פיצוי הכתובה.

מאידך, טוען האיש כי אין האשה זכאית לפיצוי כתובה מחמת עילה משפטית, לאור העובדה שלאיש תיק פש"ר, והאשה (או ליתר דיוק: ב"כ האשה) לא הגישה את תביעת הכתובה והפיצוי לפש"ר, הרי שהחוב לא ניתן לגביה, לפי החוק בדיני הוצל"פ.

בית הדין הורה לצדדים לסכם בשאלה זו. כמו כן, הורה בית הדין לנאמן הכינוס מטעם בית המשפט עו"ד נדב לב להציג את עמדתו בנושא משפטי זה.

לטענת ב"כ האיש, אין בסמכות בית הדין לדון בשאלה זו, אך למען הזהירות הציג את טענותיו.

מאידך, ב"כ האשה הציגה החלטה שניתנה על ידי כב' בית המשפט בה נכתב כדלהלן:

לטענת האיש, החלטת בית המשפט אינה כוללת את חוב הכתובה והפיצוי רק חוב מזונות.

עתה הגיעה לפנינו חו"ד הנאמן בתיק הכינוס ודעתו תומכת בעמדת האשה, שכב' בית המשפט התיר את קיום הדיון והפסיקה בפנינו גם בענין הכתובה:

...

מאידך, טענת ב"כ האיש, כי גם הנאמן אינו מוסמך להביע דעתו בענין זה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לסיכום: יש החלטה מבית המשפט המתירה את המשך הדיון בפני בית הדין הרבני. לטענת האשה והנאמן החלטה זו כוללת גם את הדיון בענין הכתובה והפיצוי. לטענת ב"כ האיש, אין החלטה זו נוגעת לענין הכתובה והפיצוי.

לאחר העיון בטענות הצדדים, בית הדין סבור כי אין עליו את האחריות לדון בענין זה, הנתון לשיפוטו של כב' בית המשפט בהליך הכינוס.

אך אין מחלוקת כי על בית הדין הרבני להכריע בשאלת כשרות הגט שניתן. ולאחר העיון בטענות הצדדים עולה, כי לפי האמור למעלה, לו צודקת טענת האשה, ואכן האשה תקבל את מלוא דמי הפיצוי, אכן הגט כשר ואין צורך בגט נוסף, שכן הגט ניתן על דעת שתקבל את מלוא הפיצוי, וכיון שקבלה, הגט כשר.

ומאידך, לו יוכרע כטענת ב"כ האיש, שחוב הפיצוי בטל, הרי הגט בטל לפי חלק מן הפוסקים, ובוודאי יש לסדר גט חדש בכדי להתיר האשה והאיש לעלמא לצאת לדעת כל דעות הפוסקים. כמו כן בוודאי אין להתיר לאיש לישא אשה אחרת ויש לרושמו ברשימת מעוכבי הנישואין עד שתנשא האשה או עד שיתן גט נוסף אחר תשלום מלוא הפיצוי.

כאמור, למרות שטענות הצדדים נפרשו לפנינו בענין המשפטי, אין באחריותנו להכריע בשאלה זו, אך ברור כי תוצאות ההחלטה בבית המשפט ישליכו לגבי כשרות הגט ולגבי הצורך בגט נוסף.

ולאחר שכתבתי כל דברים אלו התייעצתי באריכות גם עם כב' אב"ד רחובות הקודם הגאון הגדול הרב נחום שמואל גורטלר שליט"א שישב בראש ההרכב שקבע את סכום הפיצוי כתובה, והסכים עם כל דברינו להלכה ולמעשה גם לענין הצורך בגט נוסף לפי ההלכה.

הרב ציון אשכנזי - אב"ד

גם אני מצטרף לכל דברי כב' אב"ד, אשר ללא ספק נהג האיש במקרה זה בערמה ובמזימה, לאחר שנטש את אשת חיקו לרעות בשדות זרים לקבל את מבוקשו להתגרש לאחר שנים רבות שהאשה עמדה בסירובה להתגרש, והסכמתה ניתנה בלב כבד מתוך ידיעה ברורה שלכל הפחות תקבל את הראוי והמגיע לה בדין, ובעורמתו מנסה האיש להותירה בחוסר כל, ולפיכך בוודאי מצוה על בית הדין להעמיד את תקנת רבינו גרשום ולשמר את כבודן של בנות ישראל לבל יהיה למרמס, ולמנוע מהאיש להנשא לאחרת, על ידי גט שניתן בערמה.

ולעניות דעתי, ככל ויוסדר נושא התשלום (במלואו) לאישה, הרי שנתקיים "התנאי" וכפי דברי העזר מקודש שהביא כב' אב"ד בדבריו.

הרב אליהו עמאר - דיין

הנני מצטרף לדברי כב' אב"ד, ולקביעתו שככל ולא יוסדר התשלום של הכתובה והפיצוי יש להצריך גט נוסף בכדי לצאת מידי מחלוקת הפוסקים, וכמה חומרות החמירו קדמונינו בענין הגט, וחששו אף בחששות רחוקות, ובוודאי כשמדובר "בלכתחילה", וניתן לסדר גט ככל ויוסדר התשלום הכספי המגיע לאשה על פי דין.

הרב שמואל דומב - דיין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

העולה מכל האמור:

1. סכום הפיצוי כתובה שעל האיש לשלם לאשה בגין הסכמתה להתגרש הוא סך 794,812 ש"ח.
2. ככל והאשה תצליח לגבות את מלוא סכום הפיצוי כתובה האמור בסעיף 1 - הגט שניתן כשר ואין צורך בסידור גט נוסף. אבל אם האשה לא תוכל לגבות את כל דמי הפיצוי, ישוב בית הדין וידון בענין.
3. בית הדין מורה לצדדים לפנות לבית המשפט בבקשת גבית חוב הפיצוי, ולהציג לפניו את החלטת כב' בית המשפט בהקדם.
4. המזכירות תדוור החלטה זו גם למזכירות בית הדין הגדול.
5. ההחלטה מותרת לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום ט"ז בסיון התשפ"ג (05/06/2023).

הרב שמואל דומב

הרב אליהו עמאר

הרב ציון אשכנזי – אב"ד

מסמך זה עלול להכיל שינויי עריכה והגהה